

МАСОВІ ВІДКРИТІ ОНЛАЙН-КУРСИ ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Мелашенко О.І., Фесенко М.Є., Зюзіна Л.С., Козакевич В.К., Соловійова Г.О.

Полтавський державний медичний університет

Обґрунтовано необхідність і ефективність використання масових відкритих онлайн-курсів як інструменту для вдосконалення цифрової компетентності викладача. Запропоновано огляд основних відкритих онлайн-курсів українською мовою.

Ключові слова: масові відкриті онлайн-курси, цифрова компетентність.

The rationale for the requirement and effectiveness of using the massive open online courses as a tool for improving the teacher's digital competence was considered in this article. An overview of the main Ukrainian open online courses is observed.

Keywords: massive open online courses, digital competence.

Актуальність дослідження. Стрімке розповсюдження цифрових технологій у суспільстві, науково-технічний прогрес роблять цифрову компетентність дуже значимою серед інших життєвих компетентностей. Для успішного здійснення професійної діяльності в умовах розвитку цифрового суспільства, в умовах сьогодення, набувають особливої значущості формування й розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників.

Актуальність формування цифрової компетентності педагогів спричинена і реформуванням освіти в Україні, і відповіддю на реалії сьогоденного освітнього процесу, попередньо зумовленого обмеженням фізичних контактів через безпрецедентні заходи безпеки в умовах пандемії COVID-19, а пізніше також неможливістю проведення освітнього процесу в аудиторіях в умовах війни росії в Україні [1, с.109]. Запровадження дистанційного навчання створило нові вимоги для викладачів: володіти навиками й уміннями використовувати інформаційні ресурси комп'ютерних технологій, працювати з різними видами, носіями електронної інформації, швидко і кваліфіковано здійснювати пошук, відбір необхідних даних із різних джерел, працювати з текстовими файлами [5, с.277].

Професійний розвиток науково-педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання. Викладачі закладів вищої освіти (ЗВО) мають право на вільний вибір освітніх програм, форм навчання, закладів освіти, установ і організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації та перепідготовку [2, с.96].

Надзвичайно прогресивним нововведенням є те, що викладач, відповідальний за самоосвіту й безперервний професійний розвиток, може здійснювати їх шляхом формальної, неформальної й інформальної освіти.

Результати опитування науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України щодо видів і форм їх професійного розвитку показали, що найбільш значущими серед названих видів і форм професійного розвитку для викладачів є навчання на тренінгах, курсах, коучинг-сесіях за межами закладу освіти, використання онлайн-вих форм і самоаналіз власного професійного досвіду [2, с.105].

Протягом війни онлайн-інструменти стали порятунком – вони допомагали залишатися на зв'язку, навчатися і працювати віддалено. Тому одним зі способів підвищення цифрової компетентності викладача в наш час, на наш погляд, стало дистанційне навчання на масових відкритих онлайн- курсах.

Масові відкриті онлайн-курси (МООС, Massive Open Online Courses) – це безкоштовні навчальні курси, викладені для загального доступу в «Інтернет», продуктивний інструмент для поширення якісних знань від найкращих викладачів, відповідають сучасним освітнім трендам – практико-орієнтованої, доступної й технологічної освіти. Це одна з найновіших форм дистанційного навчання, яка активно розвивається у світовій освіті. Подібні сайти розраховані на студентів різних попередніх рівнів підготовки — і новачків, і досвідчених фахівців. Масовим відкритим онлайн-курсам властиві такі ознаки: масовість, глобальність, безкоштовність, залучення кращих викладачів із провідних світових університетів, наявність елементів традиційної освіти (розклад, дедлайни, екзамени) і численних каналів зворотного зв'язку між усіма суб'єктами навчального процесу, використання комплексу спеціально сконструйованого дидактичного матеріалу (лекції, конспекти, тести) [4, с.57].

Прикладами МООС можуть слугувати такі відомі проєкти як Coursera, EdX, Udacity, викладання на яких ведеться англійською мовою.

Завдання дослідження: провести огляд основних відкритих онлайн-курсів, що вдосконалюють цифрову компетентність науково-педагогічних працівників українською мовою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифрова компетентність передбачає впевнене, критичне й відповідальне використання і взаємодію з цифровими технологіями для навчання, роботи й участі в суспільному житті. Охоплює такі поняття як комп'ютерна, інформаційна грамотність і медіаграмотність, комунікація і співпраця, створення цифрового контенту, безпека (включаючи захист персональних даних у цифровому середовищі й кібербезпеку), а також розв'язання різнопланових проблем і навчання впродовж життя в цифровому суспільстві [3, с.105].

Цифрова компетентність науково-педагогічного працівника – це складне динамічне цілісне інтегративне утворення особистості, яке є її багаторівневою професійно-особистісною характеристикою у сфері цифрових технологій і досвіду їхнього використання, що обумовлене, з одного боку, потребами й вимогами цифрового суспільства, а з іншого – появою цифрового освітнього простору, який змінює освітню взаємодію всіх його учасників, характеризується широким залученням мережі «Інтернет», цифрових систем зберігання й первинної систематизації даних, що дозволяє ефективніше здійснювати професійну діяльність і водночас потребує постійного професійного саморозвитку [6, с.5].

Сучасний, конкурентоспроможний, успішний освітянин зобов'язаний демонструвати стійкі навички використання інформаційно-цифрових технологій, критичного мислення, стратегічного планування і здатність гнучко реагувати на зміни потреб суспільства.

Міністерство освіти і науки України за підтримки Google Україна задля розширення можливостей використання цифрових інструментів для організації дистанційного навчання й підвищення ефективності освітнього процесу організує безоплатне навчання в межах програми "Google Digital Tools for Education/ Цифрові інструменти Google для освіти", яке здійснюється протягом 2022/2023 навчального року. Базовою тренінговою платформою навчального курсу є суб'єкт підвищення кваліфікації – Академія цифрового розвитку.

На базовому рівні освітяни навчаються організовувати ефективний освітній процес за допомогою мобільних пристроїв у будь-яких умовах і формах навчання. Для будь-якої операційної системи персонального комп'ютера зможуть створити й підтримувати персональне інформаційне середовище викладача закладу освіти у вебпереглядачі Google Chrome. Особлива увага приділяється організації дистанційного навчання: як підготувати завдання у віртуальних кімнатах, зібрати студентські роботи, залучити до захищених відеозустрічей, організувати автоматичне імпортування оцінок, вести електронні журнали, формувати звіти для керівництва, використовувати можливості різних пристроїв для захищеного освітнього процесу онлайн.

На порталі «Дія. Цифрова освіта» для освітян розміщено курс «Цифрові навички для вчителів» (посилання на курс: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/serial-iz-tyfrovoi-hramotnosti-dlia-vchyteliv>) і «Карантин: онлайн-сервіси для вчителів» (посилання <https://osvita.diia.gov.ua/courses/online-services-for-teachers>); курси про алгоритми й комунікацію вчителів і учнів на період дистанційного навчання, а також про набір сервісів і специфіку їх використання для вчителів, зокрема: Google Classroom, Microsoft Teams, Cisco Webex, Zoom, Class Dojo, ClassTime, Viber та інші. Педагоги тут навчаються комунікувати з учнями; користуватися онлайн-сервісами, створювати відеоконференції, збирати файли з роботами, ставити оцінки онлайн, контролювати виконання завдань, використовувати соціальні мережі, створювати контрольні роботи, надавати консультації учням і створювати віртуальну вчительську.

Студія онлайн-освіти EdEra пропонує курс «Опануємо змішане навчання» (<https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:DECIDE+3+2020/about>)

Курс охоплює такі питання: що таке змішане навчання й основи планування курсу, ефективне оцінювання, види навчальної діяльності, технології й інструменти залучення студентів і забезпечення рівних умов, інклюзивність і комунікація. На курсі навчають, як ефективно поєднати онлайн- і офлайн-навчання, як визначити цілі курсу і сформулювати результати навчання, які види діяльності застосовувати у змішаному навчанні та які відкриті освітні ресурси й інструменти краще використовувати. Викладачам тут допомагають опанувати новітні навички: як стимулювати внутрішню мотивацію здобувачів освіти, як забезпечити академічну доброчесність і як здійснювати оцінювання й контроль знань.

На сайті Освітнього Хабу м. Києва розміщено онлайн-курс підвищення кваліфікації освітян «Мистецтво викладання» (посилання <https://eduhub.in.ua/courses/mistectvo-vikladannya>). Курс містить п'ять модулів: «Організація освітнього процесу», «Хто потрібен сучасним учням та студентам?», «Емоційний інтелект для освітян», «Як досягти значних результатів у процесі викладання», «SCORM-курси», що надають багато корисних та інноваційних інструментів, які можна використовувати в процесі викладання.

Онлайн-платформа «Prometheus» – одна з найбільших платформ відкритих онлайн-курсів в Україні, багато з яких – для освітян (посилання <https://prometheus.org.ua/courses-catalog/teachers-courses>). На особливу увагу заслуговують курси «Критичне мислення для освітян» та український переклад найпопулярнішого у світі курсу «Навчаймося вчитись». Курс розповідає про ілюзії в навчанні й ефективні способи запам'ятовування інформації. За допомогою знань, які дає курс, можна опанувати мистецтво не гаяти час, самостійно підвищити ефективність власного розвитку.

Дистанційна платформа громадянської освіти Відкритий Університет Майдану (ВУМ online) запрошує до самоосвіти й саморозвитку на курсі «Цифрова безпека та комунікація в онлайні». У цьому курсі об'єднали два напрями: спілкування в онлайні та цифрову безпеку, аби навчити ефективно комунікувати й водночас не ризикувати особистими даними (посилання <https://vumonline.ua/course/digital-security-and-communication-online/>).

Отже, онлайн-курси – досить новий інструмент навчання й потребує ще багато вдосконалень. Але вже на сьогодні, в умовах невідкладної цифровізації освіти, використання сучасних масових відкритих онлайн-курсів для неформальної освіти педагогів сприяє розвитку професійної й цифрової компетентностей освітян і забезпечує формування навичок для якісної й успішної викладацької діяльності та конкурентоспроможності.

Висновки. Різні рівні цифрової компетентності викладачів потребують індивідуалізації їхнього навчання, що може бути реалізовано в умовах сьогодення з використанням масових відкритих онлайн-курсів у післядипломній неформальній освіті.

У сучасних реаліях вищої освіти в Україні масові відкриті онлайн-курси можуть відіграти важливу роль у підвищенні рівня цифрової компетентності викладачів, аналізі ними світових тенденцій у освіті.

Подальші дослідження способів підвищення професійного розвитку науково-педагогічних працівників, на нашу думку, мають бути спрямовані на розробку принципів поєднання інновацій масових відкритих онлайн-курсів і практичну роботу традиційної освіти.

Список використаної літератури

1. Бехта І. А., Ковалевська Т. І. Цифрова компетентність освітян в умовах невідкладної цифровізації освіти. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острого: Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 14(82). С. 109–112.
2. Бульвінська О., Бульвінський М. Види і форми безперервного професійного розвитку науково-педагогічних працівників (за результатами опитування). Освітлогічний дискурс, 2018. С. 95–106.
3. Воронікова І. П. Умови формування цифрової компетентності вчителя у післядипломній освіті. Open educational environment of modern University. 2019. № 6. С.101–118.
4. Кузьменко Г., Хорольський О. Масові відкриті онлайн-курси у контексті трансформації вищої освіти України. Педагогічні науки. 2015. № 63. С. 56–61.
5. Мелашенко О. І. Досвід організації дистанційного навчання при вивченні пропедевтики педіатрії в умовах сучасних викликів // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 19–20 листоп. 2020 р. Полтава, 2020. С. 276–279.